

Regisseur Leonardo Moreira: “Odysseia brengt mensen samen, zonder de leugens van het theater.”

Homerus’ *Odyssee* op de planken brengen zonder een rol voor Odysseus, de ‘held’ van het verhaal. Dat klinkt net zo gek als *Hamlet* spelen zonder het titelpersonage. Maar in de handen van de Braziliaanse regisseur Leonardo Moreira kan het. Hoewel hij de laatste zal zijn om te zeggen dat het wereldwijde succes van de voorstelling *Odysseia* van Cia. Hiato op zijn conto geschreven kan worden. “Wij werken zonder hiërarchie, iedereen is bij ons een maker.”

door Luuk Verpaalen

Die uitspraak kan niet letterlijk genoeg genomen worden. De groep ontstond ruim tien jaar geleden op de theateropleiding in São Paulo uit onvrede met de bestaande theaterpraktijk. Aan al hun voorstellingen gaan eerst ellenlange prattsessies vooraf, waardoor persoonlijke verhalen vaak een plek krijgen in de producties. “Omdat de scheidslijn tussen fictie en realiteit flinterdun is”, zo zegt Moreira via de telefoon. “Veel mensen zetten realiteit en fictie tegenover elkaar, als tegengestelde polen. Wij proberen op een andere manier te denken. Wij gaan ervan uit dat de werkelijkheid niet bestaat, niet kán bestaan, zonder fictie.”

En zo lopen die twee werkelijkheden, de bestaande en de bedachte, in *Odysseia* broederlijk door elkaar heen. Of beter: zusterlijk.

“De meeste leden van Cia. Hiato zijn vrouwen. Dus toen we het plan hadden opgevat om de *Odyssee* te gaan spelen, stelden we ons de vraag: hoe gaan we dat doen? Het verhaal, de mythe, gaat over een man die terugkeert van een oorlog, tien jaren over zee dwaalt, mensen heeft gekoloniseerd. Maar hoe zit het eigenlijk met de vrouwen? Het zette ons aan het denken, ook over het hedendaagse Brazilië. Want wij leven in een erg seksistisch, mannelijk en gewelddadig land. De situatie is niet bepaald aangenaam op dit moment. Veel van wat er hier gebeurt, politiek en sociaal, is een gevolg van het machismo dat hier heerst. De mannelijke dominantie.”

Al direct in de eerste grote scène van *Odysseia* vertelt Aura Cunha, geen actrice, maar de producent van het gezelschap, een persoonlijk verhaal over haar verdwenen vader.

“Die scène gaat over Telemachus, de zoon van Odysseus. Hij is op zoek naar zijn vader. Toen we daar mee bezig waren, vertelde Aura een verhaal over haar vader, die toen ze acht jaar oud was het huis verliet met een deken over zijn hoofd, ‘om zijn eigen mensen te vinden’. Hij vertrok naar de Amazone en kwam nooit meer terug. Een paar jaar later werd zijn levenloze lichaam gevonden in een appartement in Rio. Aura is geen actrice, maar we vonden dat dit persoonlijke verhaal een plek verdiende in de voorstelling, als een parallel met het verhaal van Telemachus.”

Het verhaal dat Cunha vertelt gaat niet alleen over haar verdwenen vader, maar ook over het geweld dat Brazilië teistert. Doen jullie daarmee een politieke uitspraak?

‘Het is onvermijdelijk om het over politiek te hebben in Brazilië tegenwoordig. Onze nieuwe president Jair Bolsonaro noemt vrouwen die naar meer gelijkheid streven ‘feminazi’s’. Het is niet onze keus om politiek te zijn, we kunnen niet anders. Ik maak me grote zorgen over de ontwikkelingen hier. Ik ben als homoseksueel in het huidige

Brazilië echt in groot gevaar. En dan heb ik het niet over statistieken. Er is hier echt een soort oorlog gaande.”

Zien we dat ook in de voorstelling?

“Niet letterlijk. Ons uitgangspunt bij het maken van *Odisseia* was het begrip *xenia*. Een oud-Grieks woord dat zoiets betekent als gastvrijheid. We stellen onszelf voortdurend de vraag: hoe ga je om met mensen van elders, mensen die niet uit jouw land komen? In eerste instantie zien we het publiek als vreemdelingen, als de ander. Maar we oordelen niet, we willen contact maken, ze benaderen met *xenia*. Dan doen we door met ze te eten, te drinken, te dansen. En verhalen te vertellen. Pas daarna, als we elkaar een beetje kennen, stellen we de vraag wie iemand is, waar iemand vandaan komt en waarom hij hier is.”

Als jullie optreden in het buitenland zijn jullie de vreemdelingen...

“Het gaat er juist om te zoeken naar de overeenkomsten in plaats van naar de verschillen. Er is in deze tijd een groot gebrek aan verbinding. De vraag die de voorstelling voortdurend stelt, is: wat maakt ons menselijk? Wij proberen een antwoord te geven door mensen samen te brengen zonder de leugens van het theater, gewoon in het hier en nu. En dat is heel krachtig, of we nu in Griekenland spelen, in Chili of straks in Nederland. *Odisseia* is veel meer dan een voorstelling, het is een *celebration*, een viering.’

--> do 28 maart, 18:00 uur

Cia Hiato / Leonardo Moreira

Odisseia

Theater Kerkrade / € 26,00 (toneel-op-toneel, vrije zit)

duur: 4,5 uur, inclusief eten